

Gustav Holm**6. august 1849 – 13. marts 1940.**

Af Kaj Birket-Smith.

En banebryder inden for den arktiske forskning er gået bort, en djærv, gammel søofficer og en god dansk mand, om hvem det med rette kan siges, at havde han ikke været, havde Øst-Grønlands historie formet sig anderledes, end det nu blev tilfældet. Når Øst-Grønland nu er ved at blive et dagligdags begreb her hjemme, da skyldes det først og fremmest hans indsats.

Det er som Angmagssalik-Eskimoernes opdager og kolonien Angmagssaliks grundlægger, at kommandør Gustav Holm først og fremmest skal mindes. Det er velkendt, at der i 1870'erne skete et omslag i Grønlands udforskning, idet der 1878 på initiativ af professor Johnstrup blev nedsat en kommission til ledelse af de geologiske og geografiske undersøgelser i vort nordlige biland. I virkeligheden var dog kommissionen trådt i virksomhed et par år før, end den dannedes officielt; thi allerede 1876 afgik den første af dens ekspeditioner, som bestod af geologerne K. J. V. Steenstrup og A. N. Kornerup samt Gustav Holm. Holm var udgået af en søofficersslægt og dengang selv ung løjtnant i marinen og havde som sådan fået de kartografiske opgaver overdraget. Rejsens mål var Julianehaab Distrikt, og ekspeditionen vendte hjem med ypperlige resultater ikke blot i geologisk og geografisk henseende, men også med hensyn til udforskningen af nordbo-ruinerne i disse egne.

Både 1880 og 1881 ledede Holm derpå ekspeditioner til Julianehaab Distrikt, dels for at fortsætte kortlægningen og i det hele taget føre de tidligere undersøgelser videre, dels for at indsamle oplysninger om forholdene på østkysten som led i forberedelserne til den store ekspedition, som allerede var planlagt til udforskning af dette strøg. På grund af drivisen hører østkysten jo til de van-

skeligst tilgængelige dele af Grønland. Både i det 17. og 18. århundrede hører man gang på gang om skibe, der førte en håbløs kamp for at trænge gennem isen udefra. Det, der krævedes, var i virkeligheden en omgående bevægelse, så at man kunde komme uden om den ind i det smalle bælte af åbent vand, der som regel findes under land, og allerede retshistorikeren og oldforskeren Peder Reesen havde derfor 1664 hævdet, at den letteste vej til Øst-Grønland begyndte på vestkysten. Denne tanke lod sig naturligvis først udføre for alvor, da kolonisationen havde fået fast fod i landet, og østkystens genopdager blev på denne måde den københavnske bødkersvend Peder Olsen Walløe, der 1752 sammen med nogle Grønlændere nåede til Lindenow Fjord, hvor han blev standset af isen. I 1828—31 blev hans fremstød gentaget med mere held af løjtnant Graah, som først afsluttede sin farefulde færd efter at over 550 km ny kyst var opdaget og kortlagt.

Den ekspedition, som skulde genoptage Graahs værk, blev Holms berømte konebåds-ekspedition 1883—85. I overensstemmelse med planen skulde den arbejde i to hold og havde derfor to ledere, nemlig foruden Holm den daværende løjtnant V. Garde. Ligesom Walløe og Graah udgik de fra vestkysten, og allerede 1883 blev der udlagt et stort depot på Frederik VI Kyst. I maj næste år tog hovedekspeditionen sin begyndelse. Foruden de to ledere deltog geologen P. Eberlin, den norske mineralog H. Knutsen og tolken Johan Petersen. Garde og Eberlin havde deres arbejdsmark sydpå, mens den anden afdeling stred sig videre frem langs kysten, trodsende is og storm, for om muligt at naa længere end Graah. Holm havde faaet den vigtige oplysning, at ikke langt nord for den vældige bræ, hvis ismasser havde trodset alle Graahs fremstød, lå den største, eskimoiske bygd på hele kysten. Det var Angmagssalik. Holms forsøg blev kronet med held. På en enkelt dag tilbagelagde han den strækning, som Graah en hel måned igennem forgæves havde søgt at passere. Han var nu ikke blot i nyt land, men tillige blandt en hidtil ganske ukendt Eskimo-stamme.

Efter en hel vinters ophold hos dette lille, primitive folk tiltrådte ekspeditionen tilbagerejsen i begyndelsen af juni 1885. Sydholdet, som havde overvintret på vestkysten, stødte siden til, og således endte da en af de mest betydningsfulde rejser, der nogensinde er foretaget i Grønland. Vi har efterhånden fået vor opfattelse af ekspeditionsarbejde så forvrænget af rekordjageri, at mange tror, at en ekspeditions resultater kan måles ud i kilometer. At Gustav Holm og hans kammerater var nået et stykke længere nordpå end Graah, betyder imidlertid intet som helst i sammenligning med,

at de havde fået lejlighed til at tegne et langt mere detaljeret kort over den berejste strækning end deres forgænger. Desuden kunde man nu fastslå med sikkerhed, at de gamle nordboers Østerbygd ikke havde ligget på østkysten, som nogle mente. Det var ganske vist et negativt resultat, men derfor ikke mindre vigtigt. Til gengæld var det etnografiske udbytte i allerhøjeste grad positivt. Ikke

blot hjembragte ekspeditionen store samlinger, som nu danner grundbestanden i Nationalmuseets enestående samlinger fra Øst-Grønland; men Holm selv udnyttede vinteren, mens han endnu opholdt sig blandt Angmagssalikerne, til at give en klassisk beskrivelse af deres liv og tænkemåde. Den egentlig videnskabelige Eskimo-forskning var få år i forvejen grundlagt af en anden dansk mand, dr. H. Rink; men man savnede i høj grad udførlige og pålidelige underretninger om de forskellige Eskimoers kultur. Den bog, Holm skrev om Angmagssalikerne og Franz Boas' omtrent samtidige skildring af befolkningen på Baffin Island er de første, moderne Eskimo-monografier, og det var derfor med fuld føje, at Københavns Universitet i 1929 udnævnte Holm til æresdoktor.

ligesom han allerede tidligere havde fået tildelt det Kgl. Danske Geografiske Selskabs guldmedalje.

Det resultat, som måske, når alt kommer til alt, skulde blive det allervigtigste, viste sig først ti år efter ekspeditionen. Da var det nemlig, at Gustav Holm i 1894 igen besøgte Angmagssalik, men denne gang for at grunde en dansk koloni på stedet. Det var i sidste øjeblik, kan man sige, for i de mellemliggende år havde flere og flere af østkystens Eskimoer søgt omkring Kap Farvel og bosat sig på vestkysten, så at hele Øst-Grønland efterhånden truede med at blive affolket. Denne bevægelse blev nu standset, og hvad det i det lange løb har betydet for anerkendelsen af hele Grønland som dansk land, behøver ikke nærmere at understreges. Det er ikke ret mange, vi her hjemme kan hædre med den engelske betegnelse *empire builder* — Gustav Holm var en af dem!
